

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הצלת אוכל בכמות מרובה

(ק"כ א') משנה: מצילין סל מלא ככרות אע"פ שיש בו מאה סעודות, ועיגול של דבילה, וחבית של יין.

(ומקשה) והא תנא ליה רישא: (מצילים) שלוש סעודות ותו לא!

אמר רב הונא: לא קשיא כאן בבא להציל (בסל אחד, ואינו טורח כל כך, מציל כל מה שבסל), כאן בבא לקפל (סלים הרבה זה עם זה, מותר רק שלוש סעודות. שכל אחד טורח בפני עצמו הוא). בא להציל, מציל את כולו. בא לקפל אינו מקפל אלא מזון שלוש סעודות.

ר' אבא בר זבדא אמר רב (לקולא): אידי ואידי (אפילו) בבא לקפל. ולא קשיא, כאן לאותה חצר (בה השריפה, מותר אפילו טובא), כאן לחצר אחרת (רק שלוש סעודות).

בעי רב הונא בריה דרב יהושע: פירש טליתו, וקיפל והניח, וקיפל והניח (הביא אוכלים, והניח. וחזר והביא והניח), מאי? כבא להציל דמי (שהרי אין כאן אלא כלי אחד, ובפעם אחת הוא מוציאם), או כבא לקפל דמי (הואיל וטורח לאסוף ולכנס)?

ופשיט, דכבא להציל דמי, ושפיר דמי.

(המשך משנה): ואומר לאחרים בואו והצילו לכם. ואם היו פיקחין (לבקש שכר כפועלים), עושין עמו חשבון אחר השבת. (ומקשה) חשבון מאי עבידתיה, מהפקירא קא זכו!

(ומסיק) הכא בירא שמים עסקינן, ולא ניחא ליה דליתהני מאחרים. ובחנם נמי לא ניחא ליה דליטרת. והכי קאמר: ואם היו פיקחין דידיעי דכי האי גוונא לאו שכר שבת הוא, עושין עמו חשבון לאחר השבת.

(המשך משנה): להיכן מצילין אותן? (1) לחצר המעורבת (שעשו בה עירוב. שבמזון החמירו מבכתי הקודש). (2) בן בתירה אומר: אף לשאינה מעורבת.

שיטות הראשונים

מצילין סל מלא ככרות: פסקו רי"ף, רמב"ם, ורא"ש כרב הונא, שאם הוציא בכלי אחד הוצאה אחת, אע"פ שיש בו כמה סעודות, מותר¹. וכן פסק השו"ע².

פירס טליתו וקיפל והניח, כבא להציל דמי, ושפיר דמי: כתב הרמב"ן שאם הביא כלים הרבה וקיפל טליתו עליהם והוציאם כך, אסור, כיון שהמזון בכלים מחולקים. ולא התירו אלא כשמערה הכלים בתוך הטלית, ואחר כך מוציא הטלית מלאה אוכלים³. וכן נראה מדברי רש"י. וכתב הר"ן שמדברי התוספות נראה שאפילו קיפל והניח

1. ומשמע מדבריהם שאפילו במוציא בבת אחת, כל שהוא בכלים הרבה, אסור אם הוא יותר משלוש סעודות. ב"י. וראה פיסקה הבאה.

2. או"ח שלדו, מקורות - רי"ף (מה א בדפיו). רמב"ם (הל' שבת כג, כב). רא"ש (סו"ס ה').

3. כתב המגיד משנה שדעת הרמב"ם נראית כפירוש הרמב"ן, שאם מביא כלים הרבה ומקפל טליתו עליהן, אסור, כיוון שהמזון בכלים חלוקים. אמנם לכאורה מש"כ הרמב"ם "קיבץ בה כל שיכול להוציא", לא משמע דווקא שרוקן לתוכה את הכלים. וממש"כ "והוציאה מלאה בבת אחת", משמע שהקובע הוא כל שהוצאה בבת אחת בטלית אחת. ולא משנה שיש כמה כלים בטלית. וצ"ב.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

כלים הרבה לתוך כלי אחד, כבא להציל דמי, ושרי. והשו"ע⁴ סתם.

ואומר לאחרים בואו והצילו לכם: כתב רי"ד, פירוש, האחרים רשאים להציל לעצמן יותר מג' סעודות, דבהיתירא קא טרחי⁵. והטור כתב, דוקא מזון שלוש סעודות. והרמב"ם כתב "אמר לאחרים 'בואו והצילו לכם' - כל אֶחָד וְאֶחָד מֵצִיל מִזֶּזֶן שֶׁהוּא צָרִיךְ לוֹ"⁶. והשו"ע⁷ פסק כטור.

אם היו פיקחין: ביאר הרמב"ם, "וְאִין זֶה שְׂכַר שֶׁבֶת, שֶׁהָרִי אֵין שָׁם מְלֶאכֶה וְלֹא אֶסוּר, שְׁלֹא הוֹצִיאוּ אֶלָּא בְּמָקוֹם מְעַרְבִי"⁸. וכן פסק השו"ע⁹ דלא הוי שכר שבת.

להיכן מצילין אותו: הרמב"ם פסק כתנא קמא שמציל רק לחצר המעורבת. וסמ"ג בשם ספר התרומה כתב שהלכה כבן בתירא שמוציא אף לשאינה מעורבת¹⁰. והשו"ע¹¹ פסק כהרמב"ם. והרמ"א כתב בשם ויש מקילין כבעל התרומה.

הצלה מהדליקה לבית אחר שעירב עמו: כתב בעל התרומה דכל הצלה דהכא מיירי לחצר ולמבוי הסמוכין לרשות הרבים, וגם אינם מקורים ודמו לרשות הרבים, הילכך אין מתירין להציל אלא מזון ג' סעודות וכלים הצריכים. אבל בבית אחר שעירב עמו יכול להוציא כל מה שירצה. וחלק עליו הרמב"ן, וסבירא ליה שאין חילוק להיכן מציל, לעולם אסור¹². והשו"ע¹³ כתב בשם יש אומרים כדעת בעל התרומה, ובשם ויש אומרים כדעת הרמב"ן.

4. או"ח שלד,ו. וכתב המשנ"ב (ס"ק טז), ואפילו אם היה המזון בכמה כלים ומערה אותן לתוך הטלית שרי; אבל להניח הרבה כלים מלאים תוך הטלית ולהוציאם בבת אחת אסור, כיון שהם כלים מחולקים.
5. דווקא בבעל הבית גזור רבנן ולא התירו לו יותר מג' סעודות, שלא יבא לכבות; אבל אחרים לא יבואו לכבות, שאם לעצמן רוצין להציל, אדרבה, טפי ניחא להו בדליקה, שאם תכבה ישאר הכל לבעל הבית. ואם בדעתן להחזיר לבעל הבית, לא יטרחו בעבורו כל כך עד שיבואו לכבות. הילכך בדידיה גזרו ביה רבנן, אבל באחרים לא גזרו. רי"ד.
6. והבין מדבריו הב"י שגם אחרים הבאים להציל, אינם יכולים להציל יותר ממזון שלוש סעודות, כדין בעל הבית, וכדעת הטור.
7. או"ח שלד,ט. וכתב המשנ"ב (ס"ק כ) (דוקא 'בואו והצילו לכם') אבל אין יכול לבקשם שיצילו בשבילו, דלא הותר לו כי אם ג' סעודותיו הצריכים לו לשבת. וכתב בחיי אדם, דאפשר דמעצמם יכולים להציל בשבילו יותר מג' סעודות. והא דלא התיר בשו"ע להם כ"א ג' סעודות, היינו דוקא כשהם מצילין בשביל עצמם. מקורות - רי"ד (פסקיו. והו"ד בר"ן). ר"ן (מד ב ברי"ף, ד"ה ואם). רמב"ם (הל' שבת כגכד).
8. וצ"ב, שכן אפילו לשמור את התינוק עבור שכר אסור, כפי שפסק הרמב"ם (הל' שבת ו,כה).
9. או"ח שלד,ט. וכתב המשנ"ב (ס"ק כד), דמעיקרא לאו אדעתא דשכר פעולה נחתי, ומהפקירא קזכו. אם החזירו לו ואח"כ מבקשים שכר, בחול בודאי צריך לשלם לו. אבל בשבת יש סברא לומר דהוא שכר שבת, אחרי שכבר החזיר לו מעצמו, שוב לא יכול לומר מהפקירא קזכינא לעצמי, וכשנוטל שכר שבת הוא נוטל. עיין במג"א מש"כ בזה בשם שלטי הגבורים, ועיין באליה רבה שמפקפק עליו. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כגכד).
10. והבין הב"י (או"ח שלד,ז) שגם לענין אוכלים קאי. והב"ח חלק על זה (וכתב על זה שהוא טעות גמור), וביאר דאבגדים קאי. דסבירא ליה שלענין לבישה אף תנא קמא מודה שאפילו לחצר שאינה מעורבת. וכן ביארוהו המג"א והגר"א.
11. או"ח שלד,ז. כפי הבנת הב"י שגם לענין אוכלים קאי. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כגכד).
12. הרמב"ן הקשה, דכיון דטעמא משום חשש כיבוי, מה לי לחצר מה לי לבית חבירו. ועוד הקשה עליו דהא אפילו לשמא יוציא לרשות הרבים איכא למיגזר נמי בבית חבירו כדגזרו גבי נשברה לו חבית בראש גגו. טור וב"י או"ח שלד,יא. וביאר הגר"א (שם) שסברא ראשונה סוברת שמה שכתוב במשנה שמותר להוציא לחצר המעורבת, ודוקא שלוש סעודות, דוקא לשם. אבל בבית או שאין צריך עירוב, מותר כל מה שירצה. ואילו הרמב"ן סובר שהטעם שאסור להוציא יותר משלוש סעודות אינו משום הוצאה אלא משום חשש כבוי (וממילא אין הבדל בין מקום שצריך עירוב או לא).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלד)

- א. נפלה דלקה בשבת, אם הוא בלילה קדם סעדה, יכול להציל כדי מזון שלש סעדות, הראוי לאדם, לאדם, והראוי לבהמה, לבהמה; ובשחרית, מזון שתי סעדות; ובמנחה, מזון סעדה אחת. ודוקא בגי הבית שהדלקה בו לא יצילו יותר, משום דאיכא למיחש שמתוך שטרודים בהצלה ישכחו השבת ויכבו; אבל בתים הקרובים ויראים שתגיע להם הדלקה, יכולים להציל כל מה שירצו.
- ו. הא דאין מצילין אלא מזון ג' סעדות הינו דוקא בשני כלים, אבל בכלי אחד מצילין אפלו יש בו מאה סעדות, ואפלו פרש טליתו וקפל והביא לתוכו, וחזר וקפל והביא לתוכו, מתר כיון שמוציא הכל בפעם אחת.
- ט. ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם כל אחד מזון שלש סעדות, ויכולים ללבש כל מה שיוכלו ללבש. אם רוצים, זוכים בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם; ואם אינם רוצים לזכות אלא רוצים להחזירו לקבל שכר על הצלתם, הרשות בידם ולא הוי שכר שבת.
- י. כל הצלה שאמרנו אינה אלא לחצר אחרת המערבת, אבל לא לשאינה מערבת. **הגה:** ויש מקלין אף לשאינה מערבת (סמ"ג והגהות מרדכי).
- יא. יש אומרים דכל הצלה שאמרנו היא לחצר ומבוי הסמוכים לרשות הרבים וגם אינם מקרים, דדמי לרשות הרבים; ומשום הכי אין מתירין להציל אלא מזון שלש סעדות וכלים הצריכים; אבל לבית אחר שערב עמו, יכול להוציא כל מה שירצה; ואף לחצר לא אמרו אלא לחצר חבירו, אבל לחצר שלו שאינה צריכה ערוב, יכול להוציא כל מה שירצה; ויש אומרים שאין חלוק.

הצלת כלי תשיש ובגדים מהדליקה

(ק"כ א') (המשך משנה): ולשם מוציא כל כלי תשישו (הצריכים לאותה שבת). (1) ולובש כל מה שיכול ללבוש ועוטף כל מה שיכול לעטוף. (2) רבי יוסי אומר: שמונה עשר כלים (שרגילים ללובשם בבת אחת בחול, ולא יותר). וחוזר ולובש ומוציא. ואומר לאחרים בואו והצילו עמי (בגדים עבוי).

מאי שנא הכא (במזון) דקתני לכם (עבורכם), ומאי שנא הכא (בבגדים) דקתני עמי?

אמרי: גבי מזונות קתני לכם, משום דלא קא חזו אלא מזון שלוש סעודות (מותר לו להציל סה"כ שלוש סעודות, ואת השאר מפקיר). אבל גבי לבושים קתני עמי, משום דקחזי ליה לכולי יומא (בבגדים יכול להציל כמה שרוצה, שהכל ראוי לו אם יחזור שוב להציל, ואינו מפקיר השאר).

שיטות הראשונים

ולובש כל מה שיכול ללבוש וכו', וחוזר ולובש ומוציא: פסקו רי"ף, רמב"ם ורא"ש, שלובש כל מה שיכול ללבוש, כתנא קמא. ובהמשך המשנה שנינו וחוזר ולובש ומוציא, דעת רש"י ורא"ש שהוא המשך דברי תנא קמא. ודעת

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

ריטב"א, שדברי הכל הוא¹⁴. והלכה כתנא קמא. וכן פסקו ספר התרומה והסמ"ג, שחוזר ומוציא, וכתנא קמא. והרמב"ם השמיטו. והשו"ע¹⁵ פסק בסתם כספר התרומה וסמ"ג. וכתב ויש מי שאומר, שאינו לובש ומוציא אלא פעם אחת בלבד.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן שלד)

- ז. ומתיר להציל כלי תשמישו הצריכים לו לאותו היום, כגון כוסות וקיתונות.
- ח. ולובש כל מה שייכל ללבש, ומוציא, ופושט וחוזר ולובש, ומוציא ופושט. ויש מי שאומר שאינו לובש ומוציא אלא פעם אחת בלבד.
- ט. ואומר לאחרים: בואו והצילו לכם כל אחד מזון שלש סעדות, ויכולים ללבש כל מה שייכלו ללבש...

גרם כיבוי

(ק"כ א) משנה: (4) רבי שמעון בן ננס אומר: פורסין עור של גדי (לח"ה¹⁶) על גבי שידה תיבה ומגדל שאחז בהן את האור, מפני שהוא מחרך (מן האור, ואינו נשרף, ומתוך כך מגין על התיבה). ועושין מחיצה בכל הכלים בין מלאין בין ריקנים, בשביל שלא תעבור הדליקה (שגרם כיבוי מותר). (2) רבי יוסי אוסר בכלי חרס חדשים מלאין מים, לפי שאין יכולין לקבל את האור, והן מתבקעין ומכבין את הדליקה (וגרם כיבוי אסור. ורק לעכב התפשטות הדליקה, מותר). אמר רב יהודה אמר רב: טלית שאחז בה האור מצד אחד, נותנין עליה מים מצד אחר, ואם כבתה כבתה. מיתבי: טלית שאחז בה האור מצד אחד, פושטה ומתכסה בה, ואם כבתה, כבתה. וכן ספר תורה שאחז בו האור, פושטו וקורא בו, ואם כבה, כבה! הוא דאמר כרבי שמעון בן ננס (שהתיר לא רק לעכב הדליקה בעור גדי, אלא אפילו גרם כיבוי).

14. מדקתני הא בתר פלוגתא דרבי יוסי מכלל דהא דברי הכל היא, דלרבי יוסי נמי חוזר ולובש ומוציא י"ח כלים ואפילו כל היום כולו, ובזה הקלו בין לתנא קמא בין לרבי יוסי במלבושים טפי מאוכלים, דאילו באוכלים אין עושים כן. וכן הקלו בהם בהא דקתני סיפא שאומר לאחרים בואו והצילו עמי, משא"כ באוכלים שאינו אומר אלא בואו והצילו לכם ולא שיצילו לעצמו. וטעמא, משום דבאוכלים כיון שהוא מוציא בידו בדרך הוצאה איידי דטריד מישתלי ואתי לכבויה, אבל במלבושים מתוך שאינו מוציא אלא דרך מלבוש, זכור הוא ולא אתי לכבויה, וכן פירשו בתוספות. ריטב"א.

15. או"ח שלדח (אמנם בס"י שאמד, סתם שפושט וחוזר ולובש ומוציא, ולא הזכיר דעה חולקת). ומה שכתב בשם ויש מי שאומר, הוא ע"פ מה שביאר בב"י (או"ח שלדח), את השמטת הרמב"ם. שכן הרב המגיד כתב (הל' שבת כגכה) שלהלכה חוזר ולובש ומוציא. וכתב שזה לא נזכר בדברי הרמב"ם בביאור. וכתב על זה הב"י: ואני אומר שלא בביאור ולא ברמז לא נזכר בדבריו זה, ואדרבה משמע מתוך דבריו שאינו פושט וחוזר ולובש ומוציא! עיי"ש. ואע"ג דבריייתא שם סבירא ליה לרבי מאיר להדיא דפושט וחוזר ולובש ופושט אפילו כל היום כולו, ביאר הב"י דס"ל לרמב"ם דתנא קמא דמתניתין לאו ר"מ הוא, והוא דעת שלישיית. ובביאור הגר"א (או"ח שאמד) כתב שדבריו תמוהים! שכן בריש פרק בתרא דעירובין אמרינן דתנא קמא הוא רבי מאיר. מקורות - רמב"ם (הל' שבת כגכה).

16. כתב המשנ"ב (שלד, ס"ק נג), ועיין בסימן שחכה, לעניין מוקצה (שם מבואר שעור לח, אם לא ייחדו מערב שבת, נחשב מוקצה, עיי"ש). אך לפי המבואר לעיל (שלדב) בדעה ראשונה דטלטול מוקצה מותר במקום פסידא, אתי שפיר בפשיטות.

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

(ק"כ ב') ת"ר: נר שעל גבי טבלא, מנער את הטבלא והיא (הנר) נופלת. ואם כבתה כבתה.

אמרי דבי רבי ינאי: לא שנו אלא בשוכח. אבל במניח (בכוונה לפני שבת), נעשה בסיס לדבר האסור.

תנא: נר שאחורי הדלת, פותח ונועל (הדלת) כדרכו, ואם כבתה כבתה.

לייט עלה רב. (וכדמסיק) דבהא אפילו רבי שמעון מודה. דהא אביי ורבא דאמרי תרוייהו: מודה רבי שמעון בפסיק רישיה ולא ימות.

אמר רב יהודה: פותח אדם דלת כנגד מדורה בשבת. לייט עלה אביי¹⁷.

במאי עסקינן? אילימא ברוח מצויה מאי טעמיה דמאן דאסר (הרי אין דרך רוח מצויה להבעיר האש, ואינו פסיק רישיה!) אי ברוח שאינה מצויה מאי טעמא דמאן דשרי! לעולם ברוח מצויה, מר (אביי) סבר גזרינן (שמא תבוא רוח שאינה מצויה), ומר סבר לא גזרינן.

שיטות הראשונים

עשיית מחיצה בכלים מלאים מים: פסקו רי"ף, העיתים, רמב"ם, רבינו תם, ראבי"ה, ורא"ש כרבי שמעון בן ננס, שמותר לעשות מחיצה אפילו בכלי חרס חדשים מלאים מים, אף על פי שוודאי מתבקעים ומכבים, שגרם כיבוי, מותר¹⁸. ודעת רבינו יואל דאפילו ביום טוב לא שרינן גרם כיבוי לכתחלה אלא במקום היזק דוקא¹⁹. והשו"ע²⁰ פסק כרוב הראשונים. והרמ"א התיר רק במקום פסידא.

גרם של שאר מלאכות: כתב המאירי בשם קצת מפרשים, שאם לא היו לו כלים שמגינים מאש, כגון ממתכת, מותר להגין גם בכלי עץ הקשים בשביל לעכב האש מעט, שלא תעבור במהירות, ובין כך יבואו גויים ויצילו מאליהם²⁴.

נתינת מים על טלית שאחז בה האור: הרי"ף לא הביא הא דרב יהודה אמר רב, טלית שאחז בה האור, נותנים עליה מים מצד אחר. וכתבו הראשונים שסובר הרי"ף שאין הלכה כן, ודמי למקרב כיבוי שאסור. והרמב"ם

17. כתב המאירי: ולי נראה שמן הדין מותר לפתוח. וכל שמצאנוהו בלשון קללה ר"ל לייט עלה פלוני, אינה במקום איסור פשוט. שכל שיש בו איסור פשוט אין בו מקום לקללת חכם, וקם ליה בדבריה מיניה. אלא אין קללה אלא במקום שאין איסורו מבורר, וההיתר בו מצוי, ומקללין אותו מצד פרצה ועוז מצח.

18. ואין הלכה כרבי יוסי דאמר גרם כיבוי אסור. ואע"ג דהלכה כרבי יוסי מחבירו, הכא הלכה כרבי שמעון משום דרב יהודה קאי כוותיה (כדאמרינן בגמרא אמר רב יהודה טלית שאחז בה האור נותנין עליה מים מצד אחד, ואם כבתה כבתה כר"ש דאמר גרם כיבוי מותר).

19. וכן רב יהודה לא שרי הכא, אלא במקום היזק.

20. או"ח שלד, כב. והט"ז (או"ח תקיד, ס"ק ו) כתב דנראה דבצורך קצת, אף שאינו צורך גדול, יש להקל, כי לא מצינו חבר לרבינו יואל בזה. ובשעה"צ (תקיד, ג, ס"ק לא) כתב דאותה הג"ה (של הרמ"א, או"ח שלד, כב, דלא שרי גרם כיבוי אלא במקום פסידא) אין לה מקור, כדברי הט"ז, דלא מצינו חבר לשיטה זו. מקורות - רי"ף (מה א בדפיו). העיתים (סי' קס). רמב"ם (הל' שבת יב, ד). רבינו תם, ראבי"ה, ורבינו יואל (הו"ד במרדכי). מרדכי (שבת, סי' שצט). רא"ש (סי' ז).

21. וכן כתב בב"ה"ל (ד"ה דגרם): לאו דוקא כיבוי דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, דאפילו בכל מלאכות הדין כן. עכ"ל. ולכן, יכול גם לשים כלי פלסטיק וניילון מלאים מים לעכב הדליקה, אף שהאש תשרוף אותם לפני שתתכבה על ידי המים. ראה 'שמירת שבת כהלכתה' (פרק מא, סעי' טז). מקורות - מאירי (ק"כ א', ד"ה אמר המאירי המשנה השלישית).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולתן בן הרב ישראל זצ"ל

הביאו ופסק כן להלכה. וכן פסקו רב נטרונאי גאון, העיתים, רמב"ן, רשב"א ועוד. וכן פסק השו"ע²². ובשם ויש מי שאומר כתב שצריך שלא יתכוין לכך.

נר שעל גבי טבלא, מנער את הטבלא: כתבו תוספות, רא"ש, ור"ן, דאיירי שאין בו שמן²³. וכתבו הראשונים, **דבירושלמי** (שבת פ"ג ה"ז) מוקי לה בנר שכבה²⁴. ובסמ"ק כתב דהירושלמי בנר מלא שמן, ותלמודו מיירי בנר של שעוה. והמאירי כתב שיש מפרשים שאף בפסיק רישיה מותר כאן²⁵. והשו"ע²⁶ התיר בשל שעוה או שאין בו שמן.

פתיחת דלת כשנר מאחוריה: רש"י פירש שהנר מונח אחורי הדלת וחיישינן שמא יכבנו הרוח. ורבינו חננאל פירש שהנר קבוע בכותל שאחורי הדלת וכשפותח הדלת נוקש בכותל ואיכא למיחש שמא יכבה הנר (במעשה גמור). והשו"ע²⁷ הביא שני הדינים.

פותח אדם דלת כנגד מדורה בשבת: פסקו רי"ף, רמב"ם, ורא"ש, כדלייט אביי, ואסור לפתוח את הדלת כנגד המדורה בשבת, ואע"פ שאין שם אלא רוח מצויה. וכן פסק השו"ע²⁸.

שולחן ערוך

(או"ח, הלכות שבת, סימן רעז)

א. נר שִׁמְנָח אַחֲרֵי הַדֶּלֶת, אֲסוּר לְפָתַח הַדֶּלֶת כְּנִגְדּוֹ (פְּדָרְכוֹ) (רמב"ם פ"ה ומרדכי פ' כ"ב ובית יוסף בשם סמ"ג) שִׁמְנָח יִכְבְּנוּ

22. או"ח שלד, כג. הדעה השניה היא דברי הטור שכתב "ואינו חושש אם תכבה, כיון שאינו מתכוין לכך". והבין הב"י שלא התירו לו, אלא כשצריך להתכנסות בטלית מתכסה בה ואינו נמנע. אבל אם מתכסה בה לגרום לה כיבוי על ידי כיסוי זה - אסור. והב"ח חלק עליו וכתב שאפילו מכוין לכך מתחילה, פשוט הדבר שמותר, אלא פירושו שצריך להזהירו שלא יהא עושה מעשה כשמתכסה בה לכוין שתהא כבה, כגון שינענע עצמו אנה ואנה או ירוץ ויקפוץ בה וכיוצא בזה, כדי שתהא כבה, שזה אסור. אלא אם כבתה מעצמה - כבתה. אבל הוא לא יכוין במעשיו שתהא כבה. וכן ביארו הגר"א והמג"א את דעת הטור. מקורות - רב נטרונאי גאון (הו"ד באוצר הגאונים, חלק התשובות). העיתים (סי' קס).

23. דאי הוה ביה שמן, הרי הוא שופך ממנו והוי כמסתפק מן הנר בשעה שהוא דולק, וחייב משום מכבה (ביצה כ"ב ב'). וכתב הרא"ש, דלפירוש הערוך, דרבי שמעון לא מחייב בפסיק רישיה אלא היכא דניחא ליה באותה מלאכה, דאיכא למימר אנן סהדי דקמכוין, איכא לאוקמא אפילו בנר שיש בו שמן, כיון דלא מהני ליה מידי בהווא כבוי. וראה להלן.

24. ולא קתני ואם כבתה כבתה. והכי תניא התם: נר שהיה מונח על הטבלא מסלק את הטבלא, והוא נופל. אמר ר' יוחנן: קרוב הוא לבא לידי חיוב חטאת. לפניו משום מבעיר. לאחוריו משום מכבה. תני ר' שמואל בר אבא קמיה דרבי יוחנן: בכבה. אמר ליה: תנוח דעתך שהנחת דעתך. וכתב הרא"ש, דאתי לאשמועינן היתר טלטול על ידי נדנדו (ואתי כרבי יהודה דאסר טלטול גמור בנר שכבה. אי נמי אפילו כר' שמעון, ובנר גדול כגון כוס קערה ועששית, דמודה בהו רבי שמעון. אי נמי כגון שעדיין יש בו גחלת שהשלהבת כבתה ואשמועינן שמותר לנער).

25. או כערוך, דפסיק רישיה דלא ניחא ליה, מותר. או מפני שהיא משאצ"ג. או מפני שאינו מכבה אלא גורם (ובגרמא מותר פסיק רישא). וראה בפירוש רבינו חננאל שכתב: ודתנא תנא קמיה דרב ולייט עלה רב, היכא דידע שבודאי כשפותח ונועל יכבה הנר מפני שהדלת נוגעת בו ומכבתו שאסור, דבהא אפילו ר"ש מודה דהוי פסיק רישיה ולא ימות. אבל אי גרם בעלמא, שרי. עכ"ל. וראה שו"ת אבני נזר (חאו"ח סי' קצד) שכתב (ביישוב דעת הרשב"א): ...כשלא נתכוין הוי גרמא, ופסיק רישיה לא מהני לחשוב גרמא כמעשה. עיי"ש. אמנם ראה פירוש רבינו פרחיה שפשיטא ליה שגם בגרמא, מודה ר"ש בפס"ד וחייב מן התורה.

26. או"ח רעז, ג. מקורות - תוספות (ק"כ ב', ד"ה מנער). רא"ש (סי' ח). סמ"ק (מצוה רפב). סמ"ג (לאוין סה). יראים (סי' רעד). כלבו (סי' לא).

27. או"ח רעז, א. מקורות - רבינו חננאל (הו"ד ברא"ש). רא"ש (סי' ט).

28. או"ח רעז, ב. מקורות - רמב"ם (הל' שבת ה"ז). רא"ש (סי' ט).

הגיליון מבוסס על ספרי "נתיבי הלכה" על מסכתות הש"ס:
בהסכמת הרבנים הגאונים: הרב שריה דבליצקי זצ"ל,
ויבדלחט"א הרב אשר וייס
והרב שריאל רוזנברג שליט"א.
הארות והערות יתקבלו בברכה.

בעזה"ש"ת
י"ב תמוז תש"פ
מסכת: שבת | פרק: ט"ז | דף: ק"כ

הלימוד היומי לעילוי נשמת הרב שלום אולמן בן הרב ישראל זצ"ל

- הרוח (אבל לנעל הדלת כנגדו, מתר (ת"ה סי' נ"ט) והוא הדין בחלון שפנגד הנר שעל השלחן) (מרדכי פכ"ב ובית יוסף בשם תוספות וטור). ואם הוא קבוע בכתל שאחורי הדלת, אסור לפתח הדלת ולנעלו כדרכו שמא תהא הדלת נוקשת עליו ותכבנו, אלא פותח ונועל בנחת. ואם הוא קבוע בדלת עצמו, שפתיחתו ונעילתו מקרב השמן לנר או מרחיקו ממנו, אסור לפתחו ולנעלו.
- הגה:** ובנר של שעוה מתר לפתח ולנעל אף על פי שהוא קבוע בדלת (בית יוסף).
- ב. אסור לפתח הדלת כנגד המדורה שהיא קרובה קצת אל הדלת ואפלו אין שם אלא רוח מצויה, אבל אם הנה פתוח כנגדה, מתר לסגרו ואין בו משום מכבה.
- ג. שכח נר על הטבלא, מנער את הטבלא והוא נופל, אפלו אם הוא דולק, רק שלא יכון לכבותו. **הגה:** וטוב לעשות על ידי גוי במקום שאינו צריך כל כך (כל בו), ובלבד שיהא נר של שעוה וכיוצא בו, או שלא יהא בו שמן, אבל אם יש בו שמן אי אפשר שלא יקרבונו אל הפתילה ונמצא מבעיר; ואם הניחו עליה מדעת, אסור לנערה שהרי הטבלא היא בסיס לדבר האסור.
- הגה:** ומכל מקום מתר לגע בטבלא הואיל ואינו מטלטל הנר. והוא הדין שמתר לגע במנורה שבבית הכנסת והנרות דולקות עליו, ובלבד שלא ינענע (מרדכי פכ"ב).
- ה. מתר לכפות קערה על גבי הנר בשבת כדי שלא יאחז האור בקורה.
- (או"ח, הלכות שבת, סימן שלד)
- כב. תבה שאחז בה האור, יכול לפרס עור של גדי מצדה האחת שלא תשרף; ועושים מחצה בכל הכלים להפסיק בין הדלקה, אפלו כלי חרס חדשים מלאים מים שודאי יתבקעו כשתגיע להם הדלקה, דגרם כבוי מתר. **הגה:** במקום פסידא (מרדכי פרק כ"כ).
- כג. טלית שאחז בה האור, פושטה ומתכסה בה ואינו חושש אם תכבה; ויש מי שאומר שצריך שלא יתכון לכה.
- הגה:** מתר לכפות קערה על הנר שלא תאחז בקורה (טור) ועין לעיל סי' רע"ז סעיף ה'.
- כד. יש אומרים שאין יכול לתן עליו משקין כדי שיכבה כשיגיע להם; ויש אומרים שמתר לעשות כן בשאר משקים, חוץ מן המים, משום כבוס; ויש מתירים אפלו במים. ודברי סברא שנית נראים.